

Eleştirel Haber Çalışmalarının Ötesine Geçmek: Haberde muhalefetin olanakları üzerine bir tartışma

A. Nevin Yıldız TAHİNCİOĞLU

Hacettepe Üniversitesi, İletişim Fakültesi

İletişim Bilimleri Bölümü

Ankara

Özet

Eleştirel haber araştırmaları geleneği, haber söyleminin egemenden yana kapanma biçimlerine odaklanır. Haber söylemine ilişkin geliştirilen bu bakışın arka planını oluşturan ideoloji kavrayışı, egemen (kişi) iktidarın “yamultulmuş gerçekliği” dışında da bir hakikat olduğu varsayımı ile yüklüdür. Haberin iktidardan yana nasıl kurulduğu sorusuna yanıt arayan bu çalışmalara göre hakikat üzerindeki örtünün kaldırılması, egemenden yana bükülen dilin ve yine bu dil içine gömülü iktidar ilişkilerinin görünür hale getirilmesini sağlar. Bu çalışmada tartışmaya konu olan bu varsayımların doğruluğu akılda tutulmakla birlikte, yapısalcılık sonrası dil tartışmaları ve Bakhtin çevresinin (2014, 2005, 2001) de içinde bulunduğu dilbilimcilerin söylem-ideoloji-iktidar ilişkisine getirdiği diyalojik bakıştan yola çıkılarak, haberde müzakerenin, direnişin ve muhalefetin olanakları aranmakta, muhalif olanın izi sürülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Haber Söylemi, İktidar, İdeoloji, Direniş, Muhalefet

Going Beyond the Critical News Studies: A Discussion about the Possibilities of Opposition in News

Absract

The critical news studies tradition focuses on the ways of closing that the sovereign’s side adopts in news discourse. The ideological understanding of this view is associated with the assumption that there is truth outside the “distorted reality” of the sovereign (person) power. Critical news studies focus on how the side of the sovereign constructs news. They focus on unravelling the truth and making visible the bending of the language for the sovereign and the power relations embedded in this language. This study accepts the assumptions regarding this discussion as true. Yet it searches for the possibilities for discussion, resistance, and opposition—in the context of post-structuralist language discussions and the dialogical approach by linguists, including Bakhtin (2014, 2005, 2001)—regarding discourse-ideology-power and traces the opponent.

Key Words: News Discourse, Power, Ideology, Resistance, Opposition

Giriş

Haber-iktidar-ideoloji ilişkisini ele alan çalışmaların temel derdi, dilin egemenden yana kapanma biçimlerine, iktidarın türlü veçheleri ile eklemleme yollarına açıklık getirmektir. Bu anlayıştan yola çıkan eleştirel çalışmalar, habere gömülü iktidar ilişkilerini araştırarak bunların pratikteki karşılıklarını da içeren bir ideoloji tartışması geliştirirler. Tartışmaya konu olan bu gelenek açısından haberde muhalif olanın sesini veya karşıt hegemonik olanın temsilini aramak anlamsızdır. Zira haber, diyalojik bir söylem türü olmaktan ziyade, muhalif sesin (egemen) iktidar tarafından boğulduğu bir anlatı türüdür. Haberi gerçekliğin nesnel bir aktarımı olarak tanımlayan liberal yaklaşımlara göre ise iktidar ilişkilerinden ve ideolojilerden bağımsız olması kaydıyla medya, çoğulcu demokrasinin garantörüdür. İdeolojilerden kaynaklı yanlılık sorununun aşılması ile eşit ve dengeli temsil sağlanır.

Bu iki gelenek, ideoloji ve dil kavrayışlarında ortaya çıkan önemli farklılıklara rağmen, (egemen) ideolojiye bulaşmış haber söylemlerinin karşıt veya muhalif sesi boğduğu, başka bir ifadeyle diyalojiye yer bırakmayacak kadar kapalı ve sıkı olduğu noktasında uzlaşırlar. Söz konusu uzlaşımın eleştirel çalışmalardaki veçhelerini konu edinen bu çalışmada, haberin diğer söylemler gibi karşıtının sesini barındıran diyalojik bir metin olduğu öne sürülmektedir. Çalışmanın bu iddiasını, iki farklı gelenek arasında ve haber özelinde ortaya çıkan geçişkenlikleri tartışarak ortaya koymaya başlamak, dil ve ideoloji kavrayışlarını aktarmayı olanaklı kılacağı için önemlidir.

Haberi gerçekliğin aynası olarak tanımlayan liberal haber kuramlarının arkaplanını oluşturan dilsel yaklaşım araçtır. Söz konusu haber kuramları haberin, bilinçli veya bilinçsiz bir çarpıtmaya maruz kalmadığı sürece, tarafsız olabileceğini dolayısıyla da gerçekliğin nesnel aktarımının haberde mümkün olduğunu varsayarlar. Dile ilişkin geliştirilen bu yaklaşım, mesajı bir tür boş dilsel inşa olarak ele alır. Dolayısıyla da mesajların niyetleri (göreceli) basit bir biçimde yansıttığı varsayılır. Buna göre, mesaj bir araçtır ve gönderici konumunda yer alan kimseler mesajların araçlarına başvurarak alıcıların davranışlarını etkileyebilmektedir (Hall, 1994).

Liberal teoriye göre haber gerek doğruluk, nesnellik ve yansızlık gibi gazeteciliğin profesyonel ilkelerine bağlılığı gerekse de alıntılama dayanan yazım teknikleri dolayısıyla diğer medya çıktılarından tümüyle ayrılır. Gazeteci bir taraftan doğruyu aktarmakla yükümlüdür diğer taraftan da bu doğruyu yaptığı alıntılarla dengeli bir biçimde yazmakla (Hackett, 1998, Hall, Critcher, Jefferson, Clarke ve Roberts, 1978, İnal, 1994, Schudson, 1997, Tuchman, 1978). Liberal teorinin habere atfettiği gerçekliğin ve dengeliliğin bir

sonucu olarak ortaya çıkan nesnellik (Hackett, 1998) bir yandan onu diğer medya çıktılarından ayırırken (Byerly ve Ross, 2006) diğer yandan da edebi türlerle arasına mesafe koyar (İnal, 1996). Buna göre haberi bir tür olarak diğer medya çıktılarından ayıran temel özellik doğruları nesnel ve dengeli bir biçimde sunmasıdır. Tuchman'ın (1978) da altını çizdiği gibi tarafsızlık ve nesnellik, gazetecilerin kendi öznel fikir ve düşüncelerini olgudan ayırarak haberi yazmaları olarak tanımlanır.

Diğer taraftan yapısalcı dilbilim çalışmalarının sağladığı öngörü ve ideoloji kavramının haber araştırmalarına dahil edilmesi ile birlikte dil ve ideoloji arasındaki ilişki tartışmaya açılmış, liberal teorinin savunduğu türden bir nesnellik'in geçerliliği sorgulanmıştır.

Eleştirel haber araştırmalarının hedefinde olan bu aracı dil yaklaşımının büyük oranda yerinden edilmesinde yapısalcı dilbilim çalışmaları, antropoloji ve siyaset bilimi ile psikanaliz arasındaki etkileşim belirleyici olmuştur. Coward ve Ellis'in (1985) dikkat çektiği üzere yapısal dilbilim ve semiyoloji, idealist düşüncenin aşkın ve aracı dil anlayışından ayrılmış, dil meselesini özneyi de işin içine katarak ele almıştır. Böylece tüm toplumsal pratiklerin dil olarak analizini mümkün kılan 'işaret' in incelenmesi ile anlam meselesine çok boyutlu bir yaklaşım getirilmiştir.

Bu yaklaşım, yanlılık arayan liberal haber araştırmaları geleneğinden farklı olarak haberin bir syem, dolayısıyla iktidar ilişkilerinin dolayımından geçerek kurulan bir anlatı biçiminde ele alınmasının yolunu açmıştır. Dahası taşıdığı geeklik, doğruluk ve yansızlık iddiası nedeniyle haberin, iktidarın kendini en güvende hissettiği zeminlerden biri (Hall vd., 1978, İnal, 1997, 1996, 1995, 1994) olduğunu söyleyebilmek mümkün olmuştur. Böylece haberin ve haber medyasının liberal teoride savunulanan aksine iktidar odaklarına eklenildiği ve gazeteciliğin profesyonel ilkelerinin geçerliliğinin sorgulanabilir olduğu fikrine eşlik eden eleştirel haber analizleri 1970'lerde yapısalcı dilbilimi çalışmaları ile birlikte görünmeye başlanmıştır (Hall, 1978 vd., İnal, 1994, 1995, 1996, 1997). Ancak yapısalcı geleneğin açtığı yoldan doğru hareket eden eleştirel haber çalışmaları her ne kadar dili geekliği yansıtan bir araç değil bir inşa süreci olarak ele alsalar da, beslendikleri ideoloji kavrayışı nedeniyle liberal teoriye yaklaşmışlardır.

İdeolojiyi yanlış bilinç olarak tanımlayan epistemolojik motifli ¹ bir ideoloji kavrayışından hareket eden eleştirel haber araştırmaları, tıpkı ana damar çalışmalardaki

---

¹ Epistemolojik motifli ideoloji kavrayışında ideoloji, temelde ideoloji-geeklik ilişkisi içinden kavranmaktadır. Genel anlamda epistemolojik bakış açısında, geek ile geeğe ilişkin bilgi arasında belirgin bir ayırım bulunmaktadır. Geeğe ilişkin bilginin, geeklikle rtuşmemesi veya uyumaması durumu ideolojinin ortaya çıkışına kaynaklık etmektedir. Dolayısıyla, ideolojinin ele alınma biçiminde geekliğin doğru ve yanlış bilgisi karşıtlığı esas alınmaktadır. İdeolojiye, ideolojik olana göre daha üst bir konumdan bakıldığı için, bu kavrayış

muadilleri gibi, haberde gerçekliğin nasıl ve hangi yollarla arpıtıldığına bakarak gerçeklik ve onun çarpıtılmış formu arasında bir çizgi çekmeye çalışmışlardır (am, 2008:7-76). Bu türden bir ideoloji kavrayışı haberin egemen iktidarla ilişkisini kurmayı mümkün hale getirmiştir, ancak yine aynı kavrayış nedeniyle dilin üretkenliği gözden kaçan önemli bir ayrıntı olarak kalmıştır. Haber söyleminin egemen iktidar tarafından kurulma biçimlerine bakılırken, yine haberin bir söylem olmasından kaynaklı içerdiği okvurgululuğu, metinlerarasılığı ve diyalojik yapısı tartışma dışı bırakılmıştır. İnal'ın (1994) altını çizdiği gibi bunun temel nedenlerinden biri Barthes, Bakhtin ve Voloşinov gibi isimlerin söylem yaklaşımlarının haber çalışmalarında güçlü bir etki yaratamamış olmasıdır.

Bu alışma, söz konusu yaklaşımların eleştirel haber araştırmaları açısından taşıdığı özgürleştirici ve zenginleştirici potansiyelin tartışılmaya değer olduğu düşüncesinden yola çıkılarak gerçekleştirilmiştir. Dahası, bir söylem türü olarak haberin tıpkı diğer anlatı türlerinde olduğu gibi karşıtı ile diyalog halinde kurulduğu ne sürülmüş, söz konusu varsayımın sorgulanmasının haber söylemlerinde muhalif olanın izini sürmeye elverişli bir dizi kuramsal araç sağlayacağı savunulmuştur. Bu tezi tartışmaya açarken, eleştirel haber analizlerindeki bir dizi sınırlılığın olduğu kadar aılımin da kaynağı olan yapısalcı dilbilime ve onun etrafında biçimlenen yapısalcı düşünceye kısaca bakılmaktadır. Ardından söz konusu sınırlılıkları aşmaya dolayısıyla da haberde direniş olanaklarını tartışmaya imkn tanıyan söylem kuramları aktarılmaktadır. Son başlık altında, söz konusu kuramlar ve bu kuramların dayanak oluşturduğu araştırma tezi, örnek bir haber üzerinden serimlenmektedir.

Eleştirel Haber alışmalarının Arkaplanı Olarak Yapısalcılık

Dilin üç boyutu arasında yapılan bir ayırım² yapısalcılığın çıkışı dolayısıyla Saussure'un de hareket noktasını oluşturur (Voloşinov, 2001:112). İşaret (sign-gösterge) tartışmalarına ilişkin kuramsal eğilimleri büyük oranda etkileyen bu üç ayırım (İnal, 1996: 46) genel olarak söyleme özel olarak da haber söylemine ilişkin eleştirel yaklaşımları da etkisi altına almıştır. Öyle ki hlihazırda yapılagelen ve eleştirel söylem zmlemesi geleneğinden beslenen haber analizlerinin büyük bölümü anlamı tartışırken statik bir yapı arayışı içindedirler. Söz konusu arayış, dil pratiklerinin egemen ideoloji tarafından kapatıldığı

---

içinde ideolojik olan ve olmayan ayırımı korunur ve ideolojik olmayanla (bilim, bilgi, gerçek veya sanat gibi) ideolojiyi aşma yolunda bir eğilim bulunmaktadır. Bu haliyle ideoloji, hemen her durumda ideoloji eleştirisine eşanlımlı olarak kullanılmaktadır. (am, 2008:16)

² Bu çalışmada haber söylemlerinin analizinde kullanılan eleştirel çalışmaların içerdiği sınırlılıklar konu edildiği için söz konusu l ayırımın tümü değil sınırlılığın temel nedenlerinden biri olan dil ve söz ayırımı üzerinde durulmaktadır. Ancak diğer taraftan Saussure'un (1998) ortaya attığı ikinci ayırım, gösterge (işaret-sign) ayırımı iken ncs eşsüremli ve artsüremli ayırımdır.

varsayımına dayandığı için hem dilin üretkenliğini araştırmayı engellemekte hem de anlamı söylemin beslendiği bağlamla ilişkisi içinde ortaya çıkan bir eylemlilik biçimi olarak incelemenin olanaklarını sınırlamaktadır.

Zira yapısalcı geleneğin temellerine işaret eden bu üçlü ayrımla Saussure (1998), dışavurum araçları, ses (gösteren) ve kavram (gösterilen) arasındaki ilişkinin eşsüremli ve tesadüfi olduğunu, dolayısıyla bu iki öğeden her birinin ötekinden önce varolmadığını söylemiştir. Buna göre anlam, gösteren ve gösterilen arasındaki karşılıklı ilişkide ortaya çıkan farklılık ilkesi üzerine kuruludur (Coward ve Ellis, 1985, İnal, 1996, Voloşinov, 2001).

Saussure (1998), yukarıda özetlenen yaklaşımı ile gösterenler arasındaki anlam üretimine giren ilişkileri farklılıkların tespiti için inceler. Ona göre gösterenin anlamı göndermeden başka bir şey değildir. Gösterene, gösterilen ancak başka gösterilenle girilen ilişkide belirginleşir veya eklenir, anlam sadece farklılıkların sistematik olarak düzenlenmesi ile üretilir. Bu yaklaşım dilde hâkim olan idealist bakışı, bu bakış üzerinden yükselen aşkın özne anlayışını tartışmaya açarak dilin yapı içinde üretilen bir süreç olduğunu gösterdiği için önemlidir. Böylece dil dışında bir gerçekliğin olmadığı söylenmekte, dolayısıyla dile kuralları ve yasaları olan bir sistem olarak yaklaşılmaktadır (Coward ve Ellis, 1985: 12, 14). Ancak aynı yaklaşımın söz'ü baskılayarak dil'i öncelemesi, içerdiği olanakları sınırlı hale getirmiştir (Voloşinov, 2001).

Bu sınırlılık yapısalcılığın izinden giden anlatı analizlerinde olduğu gibi haberi sadece egemenden yana kapanan bir söylem olarak ele alan ve bu söylemi arkasına aldığı bağlamın çeşitliliğini işin içine katmadan analiz eden haber analizlerinde de görölmektedir. Yukarıda sözü edilen üçlü ayrımın ilki olan dil-söz ayrımı haber söyleminin içerdiği muhalif potansiyeli dert edinen bu çalışma açısından önemlidir.

Dil'in boğduğu Söz

Saussure daha önce de belirtildiği gibi dil teorisini üçlü bir ayrım üzerinden tartıştı ve açıkladı. Bu ayrımlardan ilki söz (parole) ve dil (langue) ayrımıdır. Buna göre dil herkesin ortak malı, dolayısıyla toplumsal ve yapısal olandır. Söz ise, dilden farklı olarak bireysel olandır veya bireyin söylediklerinin toplamıdır. Saussure dilin, sözden farklılık içerip kendi kendine yeterli bir bütün ve bir sınıflandırma ilkesine sahip olduğu kanaatinde: söz, hem çok yönlü ve kuraldışı hem de incelenemeyecek kadar üretkendir. Dil, toplumsal alana ait ve kurala bağlı iken söz aynı anda hem toplumsala hem de bireysele aittir (Saussure, 1998, Voloşinov, 2001:114). Bu yüzden ki Saussure dil'e bir araştırma nesnesi olarak işaret ederken, söz'ün incelenemez olduğunu söylemiş, söz'ü dolayısıyla farklılıkları tartışma dışı

birakarak, özneyi de yapı karşısında görünmez kılmıştır (Coward ve Ellis, 1985, İnal, 1996 Voloşinov, 2001).

Dil ve söz arasında yapılan bu ayırım ve söz'ün incelenemeyecek kadar kaotik bulunması yapısalcılığı takip eden çalışmaların süreç içinde kurulan anlamdan ziyade verili bir anlam varsayarak bunu tespit etmeye odaklanmasına neden olmuş, dolayısıyla öznenin bu anlama nasıl ulaştığı sorusu bu gelenek içinde de yanıtız bırakılmıştır (Coward ve Ellis, 1985, Voloşinov, 2001). Yapısalcı düşüncenin olduğu gibi bu düşüncenin içinde de yükselen ve anlam meselesi ile ilgili olan kapanmanın bir sorun olarak belirmesinde Levi- Strauss'nun katkısı önemlidir.

Levi-Strauss (1996, 2013) enest yasağının ve dıştan evlenme yasağının evrenselliğini kanıtlayan kültürel örgütlenmelere odaklanmış, -ki mitler bunun için iyi bir inceleme alanıdır- bunu da akraba yabancı, içeri dışarı gibi ikilikler üzerinden formüle edilen toplumsal örgütlenme biçimleri aracılığıyla tartışmıştır. Buna göre yasa ve yasak uygulamada ortaya çıkan farklılıklara rağmen tüm toplumlarda mevcut olduğundan odaklanması gereken uygulama farklılıklarından ziyade bütünleştirici öğelerdir.(Levi-Strauss, 2013, 1996) Böylece Levi-Strauss statik akrabalık yapılarını farklılıklara yeğlemiştir, başka bir ifadeyle dil'in sözü boğduğu bir kuramsal yaklaşım geliştirmiştir.

Zira, kültürel gramerlerin ortak özelliklerinden yola çıkarak dil dizgesi içinde oluşan akrabalık sözcüklerinin aile bağlarının kurulma biçimleri ve toplumsal üretim sürecinin örgütlenme biçimini yansıttığı varsayılmıştır. Mitlerde, ritüellerde ve masallarda ortak olan yapısal özelliklerin önemi üzerinde durulması yapısalcı gelenek içinde değişen ve dönüşen toplumsal yapılaşmadan çok durağan yapı üzerinde durulan bir anlayışı yaygınlaştırmıştır. (İnal,1996: 41) Sassure (1998) ve Strauss'nun (1996, 2013) yapıya atfettiği bu önem birlikte düşünüldüğünde, yapısalcı dil çalışmalarının ve ondan etkilenen söylem çözümlerinin anlam meselesinde neden bir yapı arayışında oldukları daha iyi anlaşılacaktır. Benzer bir yaklaşımı yapısalcılığın bir diğer önemli ismi Althusser (2003)'de de görmek mümkündür.

Althusser (2003) ideoloji kavrayışı ve bu kavrayışı temel alarak geliştirdiği özne teorisi ile sadece yapısalcılığın önemli isimlerinden biri haline gelmez aynı zamanda iletişim çalışmaları ile de ilişkilendirir. Althusser, ideolojiyi, bireylerin gerçek varoluş koşulları ile aralarındaki hayali ilişkilerin bir tasarımı olarak tanımlayarak esasında ideolojinin bilinçdışı ve temsil dolayısıyla iletişim meselesi ile ilişkisine aynı anda dokunur. Buna göre ideoloji bireyleri özneler olarak çağırarak adlandırır.

Bu yaklaşımın bize gösterdiği noktalardan biri bireylerin özne olarak kuruluşlarının dil içinde gerçekleştiğidir. Devletin ideolojik aygıtlarını özneler kurarken özneler de onlarla

kurdukları ilişki içinde var olurlar, yani öznelere bu kurumlar aracılığıyla kazandıkları bir kendilik tahayyülleri vardır ve bu tahayyül dil ve söylem aracılığıyla oluşur (Çam, 2008, 91-98, Sancar, 1997). Althusser'in (2003) tartışmaya konu olan bu kuramsal yaklaşımı iktidar, ideoloji ve bilinçdışı arasında kurduğu bağ ile yapısalcılığın yukarıdaki tartışmaya konu olan sınırlılıklarını aşma potansiyelini taşır. Ancak o da anlama süreç içinde üretilen, yapılaşan bir öge olarak değil de egemenin tahakkümü altındaki medya, okul, kilise gibi ideolojik aygıtlarla inşa edilen bir yapı olarak bakmış, dolayısıyla da anlamın üretkenliğini olduğu gibi öznenin bu üretkenlikteki failliğini de ıskalamıştır.

Oysa anlam dolayısıyla bir anlamlandırma mecrası olarak söylem, Lacan'ın ifadesiyle gösterilen gösterenin altında hiç durmadan kaydığı için sabit değildir (Sarup, 2004). İdeolojinin yapmak istediği dilin bu üretkenliğini kendi yeğlediği anlamlar doğrultusunda sabitleyerek söylemleri kontrol etmektir. Söylem ve ideoloji arasındaki ilişkiyi tartışmaya olanak tanıyan yapısalcı yaklaşımın gözden kaçırdığı nokta tam da anlamın kurulma ve kırılma anlarında yürütülen bu mücadeledir.

Dilin diyalojik yapısını göz önünde tutan dolayısıyla ideoloji tarafından sabitlenmiş anlam yapılarına değil bu anlamların kurulma ve kırılma anlarına bakan bir yaklaşım kültürel çalışmalar içinde çıkmıştır. Kültürel çalışmaların beslediği bu tartışmalar hem düşünce ve dil arasında ayırım yapmadıkları, hem de özneyi dil içinde kurulan bir süreç olarak ele aldıkları (İnal, 1996: 48) için yapısalcılığın içerdiği bir dizi ikili karşıtlığı aşmaya ve dilin üretkenliğini kavramaya olanak tanımaktadır.

Ancak diğer taraftan arkaplanında Voloşinov (2001), Bakhtin (2014, 2005) ve Barthes (1974, 1990) gibi isimlerin de olduğu bu türden eleştirel söylem yaklaşımlarının haber çalışmaları üzerindeki etkisi şaşırtıcı derecede sınırlıdır. Eleştirel haber araştırmaları geleneğinde haberde muhalif olanın görülmemesi, habere sızan söylemsel mücadelelerin tartışma dışı bırakılması eğilimi vardır. Bu eğilim her şeyden önce Voloşinov'un (2001) ifadesiyle dilin diyalojik veya Barthes'ın (1996, 1990) tanımladığı biçimi ile anlamın çokvurgulu ve metinlerarası yapısına aykırı olduğu için eksik ve sorunludur.

Muhalefetin Olanaklarını Haber Üzerinden Düşünmek: Kapanmadan Açılmaya

Bu çalışmada haberdeki anlamlandırma yapılarının tıpkı tüm diğer anlatılarda olduğu gibi çok vurgulu, anlamlı ve diyalojik olduğu, dolayısıyla haberin sadece egemenden yana kapanmadığı, muhalif olanı da içerdiği savunulmaktadır. Tartışmaya konu olan bu potansiyelin araştırılması için ihtiyaç duyulan bir kuramsal kavrayışın peşinden gidilmekte, böylesi bir araştırma için kullanılabilecek kavramsal araçlar araştırılmaktadır. Gramsci'nin

(1998, 1992) hegemonya kavrayışı gibi yapısalılık sonrası dil çalışmaları özellikle de Barthes (2014, 2005) ve Bakhtin çevresi (2014, 2005, 2001) olarak bilinen Rus dilbilimcilerin söylem yaklaşımları bu türden bir arayış için kullanışlı kavramsal araçlar barındırmaktadır.

Gramsciyan hegemonya kavramı hegemonyanın ötekini içermeden tesis edilemeyeceğini söyler (Çam, 2008, Sancar, 2014). Benzer bir öngörü yapısalılık sonrası dil çalışmalarında ve Barthes (2014, 2005), Voloşinov (2001) gibi dilbilimcilerin yaklaşımlarında da vardır. Bunlara göre de anlam çok vurguludur, iktidar anlamı ne kadar kapatmaya çalışsa da dil karşıt ve muhalif olanı içinde barındırır. Karşıtı içermeyen bir anlamlandırma mümkün olmadığı gibi iktidarın anlamı tek bir vurguda sonsuza dek sabitlemesi de olanaksızdır. Tam da bu nedenlerden dolayı söylem, iktidarın mücadele alanıdır.

Bu tartışmaların sağladığı öngörüyle, karşıt hegemonik olanın haber söylemlerine sızabileceği öne sürülmektedir. Bu iddianın tartışılabilmesi için anlam meselesini daha üretken ve geniş biçimde ele alan kuramları dikkate almak dahası yine anlam meselesini bağlam sorunu üzerinden tartışan birikime kulak kabartmak gerekmektedir. Bunun için Barthes (2014, 1974) hem söylem ve ideoloji üzerine tezleri hem de bu tezlerin içerdiği kırılmalar itibari ile iyi bir çıkış noktasıdır. Barthes'ın ardından Voloşinov (2001) ve Bakhtin (2005, 2015) tarafından geliştirilen söylem yaklaşımları aktarılacaktır.

Haberi okumanın alternatif yollarından biri olarak Barthes

Kurucusu olarak Barthes, semiyolojinin³ öz ve sınırları ne olursa olsun bütün işaret sistemlerini kapsayacağını söyler. Toplumsal anlamlandırmanın sistematik yapısının incelenmesi semiyolojinin en önemli yanıdır. Barthes buna burjuva toplumunun kendini donattığı temsil etme biçimlerini araştırmak için yönelmiştir. *Mitler*'de, yeme giyinme, tatile gitme, güreş gibi ayınların işaret sistemlerinin mit olarak adlandırıldığı başka bir anlamlandırma sistemi tarafından yönlendirildiğini buldu. Bunlar burjuva sınıfının çıkarlarına göre bazı anlamları doğallaştırıp, dünyanın şimdiki durumunu ebedileştiren temsil etme biçimleridir. Dilin araçsal olduğu varsayımından yola çıkan gerçeklik miti nasıl edebiyat analizi içinde bulunan temel anlatı yapılarını işliyorsa, mit de semiyolojinin betimlediği yiyecek, moda vb. sistemler yoluyla dünyayı anlamlandırır. (Coward ve Ellis, 1985:51)

³ Fransa'da 1950 ve 60'larda hızla gelişen ve toplumdaki işaretler hayatının bilimi olarak tanımlanan semiyoloji, işaret nosyonu ile yapısalci yöntemin eleştirisi üzerinden yükselir. İmgeler, jestler, müzikal sesler, nesnelere ve bütün bunların ayın, görenek ve halk eğlencelerinin içeriklerini belirleyen karmaşık ilişkileri: Bunlar dilleri olmasa bile en azından anlamlandırma sistemlerini oluştururlar. Buna göre toplumsal sistemler, birbiriyle ilişkilerinde karşılıklı etkileşim halinde dolayısıyla da sürekli bir değişim durumundadırlar. Bu ilişki, süreklilik, etkileşim ve değişim hayatın farklı alanlarında ola gelen çeşitli pratiklerin bir araya gelmesi ile oluşurlar (Coward ve Ellis, 1985:49-50).

Sahip olduğu bu yaklaşım ile *Çağdaş Söylenler*, Marksizmin klasik ideoloji anlayışından büyük oranda etkilenmiş, dolayısıyla da anlamlandırma meselesine yanlış bilinç sorunsalı üzerinden yaklaşmıştır. Durum böyle olunca da anlamı egemen sınıfın çıkarları doğrultusunda sabitlenen bir yapı olarak kavramış ve tartışmıştır. Yapısalcılığın da yoğun etkisi altında olan bu kavrayışın kristalize olduğu kavramsal araçlardan biri mit diğerisi ise yananlam/düzanlam ayrımıdır. Barthes mit kavramı ile evrensel anlamlandırma yapılarına vurgu yaparken yananlam/düzanlam ayrımı ile de anlamın ideolojiyle ilişkisini silikleştiren mitlerin egemen sınıfların tahakküm kurmasındaki işlevlerine dikkat çekmiştir. Böylesi bir ayrım, ideolojinin bulaşmadığı bir düzanlam, yani ideoloji öncesi bir anlamlandırma yapısı varsayar. Daha sonra terk edeceği bu yaklaşıma göre düzanlam gösteren ve gösterilen arasındaki doğal bağın sonucu iken yananlam bu ilişkinin ideolojik etkilerle yoğrulmuş ve biçimlenmiş halidir. Başka bir ifadeyle yananlam bir mit'e bulaşmış, bir üstdil tarafından belirlenmiştir. Yananlamın düzanlama yaslanarak oluşturduğu bütünlük ile ideolojik olan silikleşir, ortaya ideolojiye bulaşmadığı varsayılan mitler çıkar. Mitler egemenin ötekiler üzerinde kurduğu tahakkümün doğallaşmasına ve tartışma dışı bırakılmasına yarar (Barthes, 1990).

İnal' a (2003) göre de Barthes, *Çağdaş Söylenler*'de miti özel bir dizge olarak tanımlar ve mitlerin kendisinden önce var olan bir göstergesel zincirden yola çıkılarak kurulduğunu söyler. Mitlerde iki gösterge dizgesi vardır: biri nesne-dil diğerisi ise üst dildir. Nesne dil doğallaşmış, uzlaşımsal anlamların düzlemidir, üst dil ise ideolojinin kurulduğu ve işlediği düzlemdir. İlk dizge düzanlama, ikincisi ise yananlama ilişkindir. (18)

Ancak Barthes, 1970'lere gelindiğinde dil, ideoloji ve özne kavramlarına ilişkisellik içinde yapılaşan süreçler olarak bakmaya başlar. Zira onun için önemli olan artık ideolojinin dildeki temsilleri ve dolayısıyla anlatıda iktidar lehine ortaya çıkan kapanmalar değil, anlatı içinde toplumsal ve kültürel uzlaşıları bozan ve dağıtan anlardır. Bu anlar bedeninin kültürel olanı ya da ideolojik olanı yerinden ettiği kırılmalara işaret eder ki okunabilir/yazılabilir metin ayrımının olduğu gibi avant-garde metin tartışmalarının da nedeni bu dönüşümün kendisidir (Barthes:1974). Roland Barthes'ın 1970 yılında yayımladığı, Balzac'ın kısa romanı Sarrasine üzerine yaptığı analizlere dayanan *S/Z*, tartışmaya konu olan bu dönüşümün habercisidir. Bu yapıtıyla Barthes egemen ideolojinin kurduğu statik anlam yapılarını araştırmayı bırakarak, anlamın kurulma veya Rosalind Coward ve John Ellis'in(1985) ifadesiyle yapılaşma süreçlerine bakmaya başlar.

Barthes (1974) *S/Z*'de verili bir gerçekliği uzlaşımsal bir anlamı taşıdığı varsayılan düzanlam ve ona dayanarak varlık gösteren yananlam ayrımını terk eder. Artık sorun metnin

yapısı değil yapılaşmasıdır, üzerine odaklanılan ise mitler aracılığıyla kurulan ideoloji değil, bu ideolojinin kurulma ve dağılma anlarıdır. Yazara göre gerçekçi metinde gösteren ve gösterilen arasında kurulan özdeşlik, dünyanın kabul edilmiş doğal görünümünü temsil etme yeteneğinin n koşuludur. Anlatının söylemi içinde kurulan bu özdeşlik okuyucu için “gerçeğin ta kendisidir” Metin içinde gösteren ve gösterilen özdeştir, gösterilen aşkınlaşır ve gösteren silinir, saydamlaşır (İnal, 1996: 56-57).

Barthes, *S/Z* ile Voloşinov (2001) ve Bakhtin’in (2005, 2015) söylem kuramlarına yaklaşan bir çizgide ilerler. Daha sonra da değinileceği gibi bu iki isim anlamsal kapanmanın iktidar tarafından yeğlenen bir şey olduğu gerçeğini akılda tutarlarken yine böylesi bir kapanmanın gerek söylemin çoklu bağlamlarla ilişkiye giren yapısından gerekse de anlamın okvurgululuğundan dolayı kalıcı olamayacağını söylerler. Barthes (1974) da *S/Z* ile anlamlandırmanın verili bir gerçekliğe dayanmadığı gibi sadece yazarla da ilgili olmadığını söyler. Buna göre anlam, yazarını açar ve okuyanın alımlama biçimleri ile yeniden kurulur.

Barthes’e göre biri yazılabilir diğeri okunabilir olmak üzere iki türlü metin vardır. Okunabilir metinler yazarın metin yapısına sabitlediği anlam etrafında bir okuma pratiği geliştirirler. Okunabilir metinler iktidarın koruması altındaki dilin durmaksızın benzer anlamları üretmesiyle şekillenir. Barthes roman metinlerine yaptđı incelemelerle bir yandan da ideolojiyi tartışır. *Sarrasine* klasik yazım pratiğinde bir romandır. Anlamın sabitlendiği, kapandığı bir yapıdadır. Ancak böylesi metinlerde bile anlamın oğullaştığı, anlatı içinde kırıldığı yerler vardır. Bu kırılmaları da ortaya çıkarmak gerekir. Barthes klasik yazım pratiğinde üretilen metinlerde ideolojiyi, egemen olan düşünceyi görür. Ancak “ne zaman yazan ideoloji değil de bedense o zaman avangarde için bir şans vardır”. (İnal, 2003)

Yukarıda aktarılan zet, konumuz açısından iki önemli noktaya açıklık kazandırıyor. Bunlardan ilki haber de dahil hiçbir söylemin veya anlatının iktidar ilişkilerinin dolayımından geçmeden kurul(a)madığıdır. İkincisi ise dilin ve anlatının yapısı gibi bu yapının alımlanma biçimlerinin de anlamın tek merkezde ve tek biçimde sabitlenmesine olanak tanımadığıdır. Zira Barthes’ın (1974) gösterdiği gibi anlatı içinde kurulan anlam statik olmaktan ziyade değişkendir daha da önemlisi metnin okunma biçimleri bu değişkenliği hem beslemekte hem de yeniden üretmektedir. Bunu sıkı bir metin olan haber söylemi için de söylemek mümkündür.

Gerek haber kaynaklarının bürokratlar, sermaye sahipleri ve uzmanlar gibi seçkin iktidar elitlerinden oluşması, gerek nesnellik ve dengelilik gibi değerler ve gerekse de haber nedir sorusuna verilen yanıtta kendini gösteren haber değeri yaklaşımı bir söylem türü olarak haberin egemenden yana kapanmasına ve sıkı bir anlatı türü olmasına neden olur (Hall, 1978,

Hackett, 1998, İnal, 1994, 1995, 1996). Kapalı ve sıkı bir metin olarak haber, iktidarı elinde tutanların sesi veya Barthes'ın (1990) mitleri anlatırken ifade ettiği gibi ideolojik olanı doğallaştıran bir ses olarak işlev görür. Ancak buna rağmen ve aynı nedenlerden dolayı haberde muhalif olanın izlerini görmek mümkündür. Bu ses bazen alıntılar içine gömülü dolaylı anlatımlarda bazen de bizatihi alıntılara sızan muhalif ifadelerde ve bunların her birinin içine yerleştiği bağlamlarla bu bağlamların birbiriyle girdiği diyalojik iletişimde yükselebilir. Bu iddiayı anlamak için Bakhtin (2005, 2015) ve Voloşinov'a (2001) da bakmak gerekmektedir.

Haberi diyalojik bir söylem türü olarak tartişmanın olanakları

Hall v.d.(1978)'un ifadesiyle yeğlenen anlamların kurulduğu ve kırıldığı anlarda ortaya çıkan söylemsel mücadele hiç kuşkusuz ki karşıtını da içerir. Bu anların serimlenmesi ile öznelerin haber dolayımıyla nasıl çağırıldığı veya hangi söylemsel stratejilerin onları egemen ideoloji ile ilişkilendirdiği araştırılabilir. Dahası egemen ideolojiye direnen karşıt söylemler ve bunların temsil ve hitap ettiği öznellik biçimlerinin de bu yolla tartişılması mümkündür. Söylemsel stratejilerin ve bunlar dolayımıyla egemenin yürüttüğu mücadelenin modern toplumların yönetilebilirliği ile ilişkisi düşünöldüğünde bu tür bir bakışın önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Modern devletle birlikte, öznelerin iktidarla ilişkisinde zorun değil rızanın hâkim olduğu ve rızanın tesisinde çeşitli kurumlarca üretilen söylemlere başvurulduğu varsayılır. Modernleşme ile birlikte yükselen nüfuz temelli devlet yapılanmasında olduğu gibi neoliberal dönemde de çeşitli bilimsel anlatılara, kurumlara dayanarak türlü söylemler üretilir. Birey bir taraftan bu söylemler içinde özneleşirken diğer taraftan da onu özneleştiren (Foucault, 2014, 2012, 1992, Eagleton, 1996:168), veya Althusser'in (2003) ifadesiyle çağıran ideolojinin nesnesi ve taşıyıcısı haline gelir. Öznelliğin inşasında dolayısıyla toplumun mikro ve makro düzlemde yönetilmesinde önemli işlevler üstlenen söylem, sosyal ve siyasal olmanın ötesinde biyo iktidarı mümkün kılarak bireysel düzlemde de işlev görür (Sholle, 1994).

Söylemin ideoloji ile bağını gözlerden silen ise tam da bedenle girdiği bu ilişki veya Barthes'ın (1990) ifadesiyle kendini mitleştirip siyasal olanla bağını silikleştirmesidir. Siyasal, politik veya haber diliyle söylemek gerekirse yanlı olduğu halde kendini ideolojiler üstü gibi sunan bu tür söylemlerin başında hiç kuşkusuz ki haber gelir. Haberin bu yapısı içerdiği iktidar ilişkilerini manipüle etme potansiyelinin de kaynağıdır. Bilimsel metinlerde olduğu gibi kendini ideolojiler üstü bir anlatı türü olarak sunması haberi ve içerdiği bilgileri mitleştirir (Yıldız Tahincioğlu, 2015).

Ancak tüm bu mitleşen yapısına rağmen haber de diğer tüm söylemler gibi sadece egemenden yana kurulan bir anlatı değildir, bu yüzden ki onu sadece içerdiği ve egemenden taraf kurulan iktidar ilişkileri düzleminde değil taşıdığı muhalefet ve direniş potansiyeli açısından da ele almak gerekir. Zira haberi kapalı ve sıkı bir metine dönüştüren kural ve ilkeler onun aynı zamanda direniş potansiyelidir de. Barthes'ın (1974) *S-Z*'de gösterdiği gibi son derece kapalı olan bir metin de yazılabilir bir metin olarak okunabilir. Çünkü okunabilir metinlerdeki statik ve egemenden yana kurulan anlatı biçimi bile kendini tesis etmek için karşıt olanla diyaloga girmek ve onu dönüştürmek zorundadır. Bu diyalogu sağlayan haberi kuran her bir alıntının ilişkilendiği bağlam ve bu bağlamlar arasında ortaya çıkan konuşmalardır.

Bu yüzden ki egemen, habere konu olan sorun ile ilgili anlamlandırma stratejisini oluştururken işe bağlamların kontrolüyle başlar. Bağlamların kontrolü söylemlerin kontrolü dolayısıyla da anlamın egemenden yana sabitlenmesine hizmet ettiği için, bir sorunun konulaştırılmasında yeğlenen anlamla uzlaşma içinde olan kamusal söylemlere başvurulurken muhalif söylemler dışlanır (Wodak, 2001a, 2001b, 1997, Van Dijk, 2010, 2001). Böylece haber, bakanlar, partililer, politikacılar, polis ve yargı organlarının üst düzey temsilcileri gibi seçilmiş öteki kişilerin görüşlerine dayandırılır.

Birincil tanımlayıcılar olarak adlandırılan bu grup, egemenin fikirlerini habere yansıtırken, ikincil düzey tanımlayıcılar olarak gazeteciler, birincil tanımlayıcıların oluşturduğu durum tanımlarını halkın diline çevirir. Bu sürece olayın veya durumun bağlamsızlaştırılarak yeniden tanımlanması da denir. Böylece haber, egemenden yana kapanan sıkı bir metin (Hall v.d., 1978, Van Dijk, 2010, 2001), veya Barthes'ın (1974) kelimeleri ile okunabilir bir anlatı olarak belirir. Tüm bu tartışmalarda gözden kaçırılan ise aynı koşulların ve süreçlerin haberi müzakereye açık, karşıt olanı içeren ve diyalojik bir anlatı kıldığıdır. Bu iddiayı güçlendirmek için Voloşinov (2001) ve Bakhtin'in (2015, 2014, 2005) söylem yaklaşımlarını Barthes (1974, 2014)'in yukarıda özetlenen yaklaşımı ile birlikte ele almakta fayda vardır.

Voloşinov'a (2001) göre gündelik bir konuşmanın ideolojik bir formata bürünerek söyleme dönüşmesi ancak onun bir iktidar mücadelesi bağlamında siyasallaşması ile mümkündür. Başka bir ifadeyle dil veya ifade ancak belli bir siyasal bağlamda ve karşıtı ile diyaloga girdiğinde söyleme dönüşür. Adına diyaloji dediği bu çerçeveye ile Voloşinov esasında hem yeni bir iletişim tanımı getirir hem de bir haberin incelenmesi açısından farklı bir bakış açısı sunar. Zira ona göre söylem içerdiği aktarımlarla, dolaylı anlatımlarla hem kendi yapısı içinde diyalojiktir hem de aktarımın sayısına bağlı olarak çeşitli bağlamlarla diyalog içindedir.

Yani farklı görüşlerin, ideolojilerin birbiriyle diyalog içinde olduğu bir mücadele alanıdır söylem. Bu bağlamda hatırdaki tutulması gereken yazarın tanımladığı biçimi ile diyalogun güçlü bir bağlam teorisi ile ilişkili olduğudur. Voloşinov, sosyal, ekonomik, tarihsel ve de siyasal koşullar göz önünde bulundurulmadan söylemin anlaşılamayacağını ve yorumlanamayacağını sıklıkla tekrarlar. Sözcüklerin sadece kendi aralarındaki karşıtlık ilişkisi ya da dil sistemi içindeki farklılıklara dayanarak bir anlam üretemeyeceğini söyler ve bunu söylerken de yapısal dilbilimi eleştirisi verir. Ona göre anlam bir sözcüğün hangi bağlamda, ne zaman, kime yönelik ve daha da önemlisi hangi mücadele içinde üretildiğine bağlı olarak hem oluşur hem de değişir. Anlama değişkenliğini veren ise üretildiği bağlam içerisinde öteki sözlerle girdiği etkileşim, yani anlamlandırmanın içinde hayat bulduğu diyalojik süreçtir (Voloşinov, 2001: 61).

Voloşinov'un anlamlandırma meselesini bağlam sorunu ile kavraması son derece normaldir, zira ona göre işaret bir söz edimidir ve doğası gereği karşılıklı konuşmadır. Bir yandan konuşan (yazan) özneyi diğer taraftan dinleyen (okuyan) özneyi gerektirir. Bu nedendir ki Voloşinov aktarılan ve alıntılanan konuşma üzerinde durarak, alıntılanan konuşmayı konuşma içinde konuşma biçiminde tanımlar. Alıntılanan konuşmanın aynı yapıda iki zaman ve uzam konumunu bir araya getirdiğini dolayısıyla da aynı cümle yapısı içinde iki farklı toplumsal *dialecti* barındırdığını söyleyerek bağlamın çokluğuna vurgu yapar (Voloşinov, 2001).

İnal, Voloşinov'un bu söylediklerinin haber metinlerinin yapısal özellikleri açısından önemine dikkat çekerken temkinli bir yaklaşım sergiler. Ona göre haber metin içinde metin konuşma içinde konuşma olduğu için en azından teknik olarak diyalojiktir. Ancak diğer taraftan haber yapısı gereği romandaki gibi diyalojik bir potansiyel taşımaktan uzaktır. Zira habercinin aktardığı konuşma bütünüyle kurgusal bir üretime dayanmaz, büyük oranda egemen düşüncüyü temsil eden kaynaklardan alıntılanır, dolayısıyla da gerçeklik iddiası nedeniyle kendini sınırlandıran bir dile sahiptir. İkinci olarak gazeteci kendi öznelliğini kurumuyla girdiği etkileşim ve mesleki ilkeler doğrultusunda kurar, İnal'ın ifadesiyle bu durum gazetecinin kurumuyla eklemlenmesi sorununu getirir.(1996: 52)

Diyalojik olanın barındırdığı mücadele ve yenilik potansiyelinin izlerini haber metinlerinde aramak için Bakhtin'e (2015, 2014, 2005) de bakmak gerekir. Bakhtin'in diyaloji kavramı ile Voloşinov'un (2001) arasında büyük benzerlikler vardır. Voloşinov gibi Bakhtin de diyalojiyi farklı bağlamlara sahip ve farklı toplumsal, siyasal kesimleri, düşünceleri yansıtan diller arasındaki karşılaşmayı dolayısıyla etkileşimi tanımlamak için kullanır. Bakhtin'in adına toplumsal diller dediği bu farklılıkların karşılaşma anı aynı

zamanda karnavalesk varoluş olarak tanımladığı yaratıcı, muhalif ve kaotik varlık biçiminin de arkaplanını oluşturur. Özellikle Ortaçağ'daki karnavallara atfen kullandığı bu kavram aynı zamanda roman incelemelerinin de başlıca kavramsal aracıdır.

Bakhtin'in (2015, 2014, 2005) esasında dilin karnavalesk yapısına ilişkin geliştirdiği yaklaşımı Barthes'in (1974) okumanın türleri üzerinden kurduğu ilişkiye benzer. Her iki tartışmada da anlamın kurulduğu anlardan çok kırıldığı, dağıldığı, toplumsal uzlaşımın yerini kaosa bıraktığı dahası Barthes'in (1974) ifadesiyle bedenın işın içine karıştığı anlara odaklanılır. Bu aynı zamanda avangarde metnin da boy gösterdiği bir zemindir. Zira çok dillik, anlamda çokvurgululuk ve bedenın grotesk sunumları iktidarın yerinden edilmesine, merkezsileştirilmesine neden olur. Bakhtin'e (2014, 2005) göre bu durum her şeyden önce toplumda üzerinde uzlaşılan dili ve kuralları dönüşüme ve değişime zorlar, iktidarı sorgulanır hale getirir. Bakhtin'in bu yaklaşımı birçok açıdan heyecan vericidir. Ancak haber gibi sıkı ve kapalı söylemlerde bu yaklaşımın işlevsel bir biçimde kullanılıp kullanılmayacağı sorusunun çok dikkatli bir biçimde yanıtlanması gerekir.

Bakhtin karnavalesk kavramını romanın karnavallaşması olarak okumuş ve analizlerini romanla sınırlı tutmuştur. Ona göre nasıl ki hayat dolayısıyla dil sürekli oluş halindeyse roman da benzer biçimde sürekli oluş halindedir (Bakhtin, 2014: 223). Haberin karnavalesk bir metin olmadığı açıktır, ancak içerdiği alıntılar ve bunların dayandığı bağlamlar nedeniyle diyalojiktir. Romanın içerdiği alıntılar nedeniyle farklı toplumsal dilleri bir araya getirerek birbiriyle ilişkilendirdiği, bu yüzden de diyalojik bir metin olduğunu söyleyen Bakhtin'den (2014) yola çıkarak habere yeni yaklaşımlar geliştirilebilir.

Ona göre romanı karnavalesk yapan yazarın sesi ile karakterlerin sesinin birbirine karışması, farklı kesimlerden insanların sesinin birbirini karşılaşması ve daha da önemlisi her sesin kendi bağlamı içinde romana taşınmasıdır. Anlam bu karşılaşmalar içinde kırılır dağılır ve yeniden kurulur. Kültür dolayısıyla da egemen (kişi-iktidar) tarafından sabitlenen dil ve arzu, içerdiği çok vurgululuk ve anlamlılıkla iktidara meydan okur (Bakhtin, 2014). Roman içinde hayat bulan bu diyalogun farklı sözlerin ya da seslerin çarpışmasının ötesine geçen bir anlamı da vardır. Bu anlamda diyalog, tek bir söz ediminde birden fazla bağlamın çarpışma yoluyla toplumsal dillerin maskelerinin düşürülmesi (İrzık, 2014: 24) yani iktidarın sabitlemeye ve kapatmaya çalıştığı dilin kırılma ve dağılma anlarıdır da.

Tüm bu tartışmaların gösterdiği üzere haberin diyalojik bir anlatı veya söylem olarak tartışılabilmesi için toplumsal bağlamı olduğu gibi kişisel bağlamları da yeterince işın içine katan bir kavrayış geliştirmeleri gerekmektedir. Böylesi bir kavrayış, haber analizlerini anlamın üretkenliğini inceleyen dolayısıyla dil içinde kurulan tahakküme olduğu kadar

direniŖe de bakan bir mecraya taŖıyacaktır. Bunun için VoloŖinov (2001) ve Bakhtin'in (2005, 2014) söylem kuramları iyi bir ıkıŖ noktasıdır.

Zira haberdeki alıntılar gibi habere konu olan sorunun dengelilik ve nesnellik ilkeleri doğrultusunda farklı grŖlerle dolayısıyla da bağlamlarla iliŖkilendirilmesi zorunluluğu (Hall, 1978, Hackett, 1998, İnal, 1994, Tuchman, 197) haberin metinlerarası bir dil olarak kurulmasına yol açar (İnal, 1994). Böylece haber, her ne kadar Barthes'in (1974) tariflediği biçimiyle bir avant-garde anlatı türü değilse de bağlamlarındaki eŖitlilik dolayısıyla direniŖ potansiyeli taŖır. İnal'ın belirttiği gibi haber, iktidar, ideoloji, söylem, dil aralarındaki etkileŖimin bir ürünüdür ve esasında bir tür "tekiyle" konuŖma pratiğidir. Bireyin kendini algılaması gibi kendiyle konuŖmasının da öteki ile diyalog içinde gerekleŖtiđi (1996:51) akılda tutulduğunda haberdeki her alıntı ile eŖitli bağlamların iŖin içine katıldığı, dolayısıyla ortaya çıkan söylem içinde diyalojik bir dil geliŖtirildiđi söylenebilecektir.

Haberdeki alıntılama biçimleri gibi haberin bağlamını oluŖturan psikolojik, sosyal, kültürel, tarihsel ve toplumsal doku da onun öznel ve toplumsalın karŖılıklı iliŖkisi içinde döngüsel olarak kurulduğunu gösterir. Bu durum haberin aslında konuŖma içinde konuŖma olduğunu veya VoloŖinov'un ifadesiyle "alıntılanan konuŖma" olarak değerlendirilebileceğini gösterir. Öyle ki VoloŖinov'a göre alıntılanan konuŖmada bağlam ođullaŖır, anlam yeniden inŖa edilme süreci içine girer; artık ortada iki farklı konuŖmacı ve iki farklı zaman vardır (İnal, 1996:52).

Bu ereve bize Gramsci'nin aydınlara dolayısıyla da hegemonik bloğa iliŖkin geliŖtirdiđi tartıŖmaların tümünü hatırlatır. Ona göre de hegemonik olanın kurulması için egemen dŖncenin karŖıtı ile eklemlenmesi gerekir, ancak bu eklemlenme uzlaŖımsal olmayanın veya karŖıt hegemonik olanın sivri uclarının trplendiği bir süreçle mümkündür (Gramsci, 1997, 1988). Bu süreç sonucunda sadece karŖıt hegemonik dŖnce değil hegemonik dŖnce de dnŖmŖ, karŖıtıyla diyaloğa girmenin bir sonucu olarak ötekinin sesine yaklaŖmıŖtır (am, 2008, Sancar, 2014).

Yukarıda aktarılan tartıŖmalar haberi egemen ve uzlaŖımsal olanla onun karŖıtlarının arpıŖtıđı bir anlatı türü olarak ele almanın esasında yapısalcı yaklaŖımın haber okunması için sunduğu olanakların taŖıdıđı sınırlılıkları aŖmaya yardımcı olacağını gösterdiği için önemlidir. Yapısalcı yaklaŖımda bir bağlam bilgisinin olmaması gibi dil'in söz'e yeğlenmesi de haberin sadece egemenden taraf kapanan bir metin olarak okunmasında etkili olmuŖtur. Oysa Barthes (1974, 2014) gibi VoloŖinov (2001) ve Bakhtin (2005, 2015) de dil sorununa yapısalcıların eksik bıraktığı toplumsal boyutu ve söz'n üretkenliğini ekleyerek yaklaŖmıŖlar, dolayısıyla eleŖtirel haber alıŖmalarındaki sınırlılıkları aŖmada bir yol sunmuŖlardır. Söz konusu

yaklaşımların açtığı yolu örnek bir vaka üzerinden tartışmak bu çalışma kapsamında savunulan tezi açıklamak açısından yol gösterici olacaktır.

Örnek bir vaka üzerinden haberde diyaloji

Bilindiği üzere Türkiye'nin en yakıcı sorunlarının başında kadına yönelik şiddet, özellikle de namus cinayetleri gelmektedir. Söz konusu vakalar gerek hukuki alanda gerek haber dilinde gerekse de toplumun geri kalanında töre, namus ve kadın cinayetleri adları altında sınıflandırılmaktadır.

Bu sınıflandırma yapılırken temel alınan kriterlerin başında cinayete kurban giden kadının “*cinsel saflığı*” gelmektedir. Eğer maktule cinsel saflığını yitirdiği için öldürülmüşse, cinayetin adı namus olmaktadır. Öldürülen kadının masum olmasının yanı sıra altsınıfa üye olması ve/veya Kürt, Ermeni ya da Arap olması cinayetin töre cinayeti olarak adlandırılmasına yol açmaktadır. Eğer maktule cinsel saflığını korumuş bir orta sınıf, kentli ve Türk kadınsa cinayet bu kez kadın cinayeti olarak isimlendirilmektedir. Namus cinayetlerini meşrulaştıran söz konusu ayırım aynı zamanda kadına yönelik şiddetin tanımlandığı söylemsel çerçevenin kurulma ve dağılma anlarını da barındırmaktadır. Zira cinsiyetçi ideolojinin hâkim olduğu bu haberler, dilin diyalojik yapısından, haberde dengelilik ilkesinden ve yine haberin alıntılama dayalı yazım tekniğinden kaynaklı olarak feminist yazının ve kadın hareketinin söylemlerini de içermektedir. Bu tezi Ayşe Paşalı cinayetine ilişkin haberler üzerinden tartışmak mümkündür (Yıldız Tahincioğlu, 2013).

Haberin diyalojik yapısını tartışmaya açmak için Paşalı cinayetine⁴ ilişkin iki habere başvurulmuştur. Bunlardan biri “*Cinayet gününü anlattı*” (Hürriyet, 08.02.2011) başlıklı ilk duruşmayı konu edinen haberken, ikincisi “*Ayşe Paşalı davasında karar çıktı*” (Hürriyet, 12.05.2011) başlıklı haberdur.

“Cinayet gününü anlattı” (Hürriyet, 08.02.2011) başlıklı haber, duruşmaya ilişkin bilgiler içermektedir. Haberin ara başlıklarına taşınan suçlu profili, cinayetin “normal olmayan” bir eski kocanın işlediği “münferit” bir cinayet olduğunu gösterir niteliktedir. Aynı haberde eski kocanın ağzından aktarılan olaylar maddi sıkıntılar, erkeksi kıskançlıklar vb ile cinayet arasında doğrudan bir bağlantı kurulmaktadır. Dolayısıyla eski eşin ruh haline, masum

⁴ Türkiye’de kadına yönelik şiddetin sembollerinden biri haline gelen Ayşe Paşalı, eski eşi İstikbal Yetkin tarafından 2010 yılında sokak ortasında bıçaklanarak öldürülmüştür. Ayşe Paşalı, öldürülmeden önce savcılık ve mahkemeden koruma talebinde bulunmuş ancak evlilik birliği kalmadığı için talepleri reddedilmiştir. Bunun üzerine Ayşe Paşalı ismi ve davası, kadın sivil toplum kuruluşları ve medya tarafından ‘Sembol Dava’ olarak yakından takip edilmiştir. Dönemin Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Aliye Kavaf’ın Ayşe Paşalı cinayetini “münferit bir cinayet” olarak değerlendirmesi (Vatan, 26.12.2010) ise konuya ilişkin tepkileri arttırmıştır.

Paşalı'yı öldüren neden olarak işaret edilmektedir. Sorunun bu şekilde konulaştırılması, bir taraftan suçun kişiselleştirilmesine, dolayısıyla münferitleştirilmesine neden olmuş diğer taraftan masum/masum olmayan kadın kategorisini yeniden üreterek namus normunu güçlendirmiştir.

Ancak aynı haberin “Tanıkların ifadeleri”, ”Yetkin’e tepkiler”, “Duruşma sonrası Açıklamalar”, “Ankara Kadın platformu üyeleri” alt başlıkları da vardır. Söz konusu başlıklar altında muhalif görüşü temsil eden haber kaynaklarının ifadelerine alıntılama tekniği ile yer verilmiştir. Bu ifadelerde herşeyden önce haberin de başvurmuş olduğu masum/masum olmayan, dolayısıyla ölümü hak eden/etmeyen kadın ikiliğine karşı çıkmaktadır. Bununla birlikte erkeklerin ruh halinin işledikleri cinayetleri meşrulaştıran bir neden olarak sunulduğuna dikkat çekilerek, hiçbir erkeğin hiçbir koşulda bir kadını öldürmesinin meşru görülemeyeceği açıkça söylenmektedir.

Genelde tırnak içi aktarılan bu ifadeler feminist örgütlerin temsilcileri, sol ve muhalif partilerin kadın milletvekilleri tarafından dillendirilmektedir. Böylece aynı haberde cinayeti erkeğin bozulmuş ruh sağlığına referansla meşrulaştıran hegemonik ses ile namus başta olmak üzere hiçbir gerekçeyi cinayetin meşru nedeni olarak kabul etmeyen karşıt hegemonik ses karşı karşıya gelmektedir. Bu seslerin birincisi hegemonik cinsiyet rejimini temsil etmekte dolayısıyla bu cinsiyet rejiminin yaslandığı tarihsel, kültürel, siyasal bağlamı habere taşımaktadır. İkincisi ise feminist düşüncenin ve kadın hareketlerinin temsil ettiği karşıt hegemonik düşünceyi ve bu düşüncenin yaslandığı mücadele alanını habere dahil etmektedir. Aynı haberde iki karşıt sesin bir araya gelmesi çoklu bağlamlar arasında ortaya çıkan diyalojinin olduğu gibi metinlerarasılığın da göstergesidir.

Birinci haberde (Hürriyet, 08.02.2011) sadık bir eş ve iyi/ fedakâr bir anne, dolayısıyla da ölümü hak etmeyen bir kurban olan Paşalı için çizilen bu tablo, ikinci habere konu olan mahkeme kararı ile netleşmektedir. Dava sonucunun aktarıldığı “Paşalı davasında karar çıktı” başlıklı haberin girişinde mahkeme kararı, “Ayşe Paşalı'yı öldüren eski kocasına “kasten adam öldürmek” suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verildi. Mahkeme, iyi hal indirimi uygulamazken, kararın oy çokluğu ile alındığı bildirildi.” (Hürriyet, 12.05.2011) biçiminde özetlenmektedir. Mahkeme, namusu işlediği cinayetin nedeni olarak gösteren eski eş İstikbal Yetkin’e tahrir indirimi vermemekle Ayşe Paşalı'nın namusa dair normları çiğnememiş ve öldürülmeyi hak etmemiş olduğu konusunda basınla aynı görüşte bulunmuştur.

Aynı haberde yer alan ve feminist görüşü temsilen konuşan haber kaynakları da masumiyet sorunu üzerinde durmuşlardır. Ancak bu görüşler hiçbir kadın cinayetinin cinsel

masumiyet kriterine göre değerlendirilmemesi gerektiği yönündedir. Zira böyle bir değerlendirme öldürülebilir kadın kategorisini yaratmakta, dolayısıyla namus cinayetlerini meşrulaştırmaktadır. Aynı haberde görünürlük kazanan muhalif söyleme göre, Paşalı cinayeti Türkiye'deki sistematik kadın cinayetlerinin örneklerindedir. Farklı kadın rgt temsilcilerinin sözlerinin aktarıldığı ifadelerde, katil eski eş Yetkin'in ruh halini ve Paşalının cinsel saflığını önplana çıkartmak suretiyle cinayetleri meşrulaştıran yaygın medya eleştirilmektedir.

Yukarıda da aktarıldığı üzere söz konusu haberler sahip olduğu cinsiyetçi dile rağmen içerdiği tırnak içi ifadeler, alıntılar ile karşıtıyla diyaloga girmiştir. Bu diyalog tam da Voloşinov (2001) ve Bakhtin'in (2005, 2014) sözünü ettiği türden bir oksesliliğe neden olmuştur. Zira her bir alıntı farklı bağlamaların işin içine karışmasına yol açmış, bu bağlamalar arasında oluşan metinlerarasılığın bir sonucu olarak da karşıt hegomonik söylemler sesini duyurabilmiştir. Böylece diyalojik olanın içerdiği mücadele ve yenilik potansiyelinin, sıkı ve kapalı bir metin türü olan haberde de kendini ortaya koyduğu en azından bu örnekler üzerinden söylenebilir.

Sonuç

Daha önce de belirtildiği gibi liberal teoriye yaslanan haber yaklaşımlarının aksine eleştirel haber çalışmaları dili basitçe gerçekliği yansıtan bir araç olarak görmezler. Aksine onlara göre dil, gerçekliğin, dolayısıyla (egemen) ideolojinin tesis edildiği bir mecradır. Sözü geçen kavrayışı arkasına alan eleştirel haber çalışmaları geleneği açısından haberde muhalif olanın sesini veya karşıt hegomonik olanın temsilini aramak anlamsızdır. Zira gazeteciliğin profesyonel ilkeleri gibi haber yazım kuralları da haberin iktidardan yana kapanan sıkı bir metin olmasına neden olmaktadır. Bu yaklaşım gerek yaslandığı dil teorisi gerekse sahip olduğu ideoloji kavrayışı nedeniyle liberal haber kuramlarından önemli farklılıklar göstermektedir. Ancak her iki geleneğin uzlaştığı temel nokta ideolojinin işin içine karışması ile hakikatin arpıtıldığıdır. Böylesi bir uzlaşımın eleştirel haber çalışmalarındaki kökeninde, anlamı dil içinde statik bir yapı olarak ele alarak söz'n üretkenliğini tartışma dışı bırakan yapısalcı yaklaşım ile yanlış bilinç motifli ideoloji kavrayışının olduğunu söylemek mümkündür.

Bu alışma öncelikle böylesi bir bakışa neden olan kuramsal arkaplanı serimlenmeye çalıştı ardından da aynı yaklaşımın sınırlıklarını aşmaya katkı sağlayacağı düşünülen kuramsal tartışmalara ve kavramsal araçlara ilişkin çerçeveyi aktardı. Sözü edilen bu tartışmalarla amaçlanan dilin üretkenliğini dolayısıyla da haber söylemlerinin içerdiği

muhalefet olanaklarını araştırmayı m¼mk¼n kılacak bir dizi kavramsal araca g¼r¼n¼rl¼k kazandırmaktı.

Anlamı kurulu bir yapı, ideolojiyi de bu anlamı ¼reterek sabitleyen bir anlamlandırma çerçevesi olarak değerlendiren geleneğe dayanak oluşturan yapısalcı dil ve yanlış bilinç olarak ideoloji kavrayışlarının ¼ıkıř noktalarına değinildi. Ardından da anlamın kurulma ve dağılma anlarını dolayısıyla m¼zakere edilme biçimlerini dilin ¼retkenliđini de işin içine katarak tartışan yapısalcılık sonrası s¼ylem kuramları ve bu kuramlarla uyumlu ideoloji kavrayışları ele alındı. Bunların aktarılması yapısalcılık gibi yapısalcılık sonrası ¼alıřmaların haber analizleri açasından taşıdığı potansiyeli g¼stermek açasından ¼nemli bir başlangıç noktası olarak g¼r¼ld¼. Bu çerçeve ¼alıřmanın, haberin de tıpkı diğer s¼ylem t¼rleri gibi karşıtını içeren diyalojik bir metin olduğu yollu savını tartışmayı olanaklı hale getirildi. S¼z konusu kuramsal çerçevenin sağladığı ¼ng¼r¼ ile “Muhalif olanın habere sızma olanağı var mıdır”, “Hegemonik s¼ylemi kıran ve onunla m¼cadele eden s¼ylemlerin izini haber s¼ylemlerinde bulabilir miyiz” gibi araştırmanın ¼ıkıř noktasını oluşturan bir dizi soru yanıtlanmaya ¼alıřıldı.

Haberdeki bağlamsal bilginin azlığı gibi dayandığı alıntılama tekniği ve gazeteciliğin profesyonel ilkeleri de onun egemenden yana kapanan sıkı bir metin olmasına neden olur. Ancak bu ¼alıřmada yine aynı nedenlerden dolayı haberin diyalojik bir metin olarak incelenebilir olduğu ¼ne s¼r¼lmektedir. Zira haber gerek alıntılarla ortaya ¼ıkan dolaylı anlatımları gerekse her bir alıntının farklı bağlamları işin içine katarak birbiriyle diyaloğa sokması nedeniyle Voloşinov(2001) ve Bakhtin(2005, 2014)’in tanımladığı biçimiyle diyalojik bir metindir. Bu metin içinde ortaya ¼ıkan s¼ylemsel m¼cadele dilin ve anlamın akışkan yapısı ve sabitlenemez doğası nedeniyle, başka bir ifadeyle s¼z’¼n ¼retkenliđi sonucunda karşıt olanı barındırmak ve onunla konuşmak zorundadır. ¼yle ki, diğer t¼m metinlerde olduğu gibi haber de dilin ¼retkenliđinden ari değildir, olamaz da.

Barthes’in geç d¼nem ¼alıřmaları gibi (Barthes, 1974, İnal, 2003, Irzık, 2014) Bakhtin (2005, 2014) ve Voloşinov’un (2001) yaklaşımları da s¼ylem t¼rlerinin karşıtı ile diyalog içinde kurulduğunu s¼ylemeyi olanaklı hale getirmektedir. Bununla birlikte başta Gramsci’nin (1992, 1998) hegemonya tartışmaları olmak ¼zere yanlış bilinç kavrayışının ¼tesine geçen ideoloji yaklaşımları (Çam, 2008, Eagleton,1996, Foucault, 2014, Sancar, 2014) da bir s¼ylemin t¼m¼yle egemen tarafından kapatılmayacağına dair bir ¼ng¼r¼ sağlamaktadır. B¼ylesine bir ¼ng¼r¼ ile hareket ettiğimiz zaman eleştirel haber ¼öz¼mlerinin halihazırda taşıdığı ve b¼y¼k oranda statik anlam arayışından kaynaklı olan sınırlılıkları aşmaya yarayacak bir dizi kavramsal araca erişmek m¼mk¼n olmuştur.

Çalışmaya konu olan bu kavramlar, hegemonik olanı karşıt hegemonik olanla birlikte incelemeyi sağlayacağı veya en azından kolaylaştıracaağı için işlevsel gorunmektedir. Zira hegemonik olanla karşıtını, içerdiği direniş ilişkileri ile birlikte analiz etmek hem daha gerçekçi hem de daha üretkendir. Bu iki düzlem birlikte dşnldğnde hem çatışmaya neden olan toplumsal, siyasal parametreler hem de bunun içerdiği çözümler en azından haber söylemleri üzerinden okunabilecek, böylece diyalojinin toplumsal zeminde kurulma koşulları ve yolları daha net bir biçimde ortaya çıkacaktır. Böylece haberin hem okvurgulu, metinlerarası ve diyalojik yapısı hem de diğer türlerle karşılaştırıldığında bu yönlerini sınırlandıran kendine has yapısal özellikleri serimlenebilir.

Kaynakça

- Althusser, L. (2003). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. (A. Tümertekin, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bakhtin, M. (2005). *Rabelais ve dünyası*. (Ç. Öztekin, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- (2014). *Karnavaldan romana: edebiyat teorisinden seçme yazılar*. (C. Soydemir, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- (2015). *Dostoyevski poetikasının sorunları*. (C. Soydemir Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Barthes, R. (1974). S/Z. R. Miller (Trans.). New York: Blacwell.
- (2014). *Çağdaş söylenler*. (Tahsin Yücel, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Byerly, C. M. ve Ross, K. (2006). *Women and media: a critical introduction*. Australia: Blacwell Publishing.
- Coward, R., ve Ellis, J. (1985). *Dil ve Mmaddecilik*. (E. Tarım, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çam, Ş. (2008). *Medya çalışmalarında ideoloji epistemolojik ve metodolojik sorunlar*. Ankara: De Ki Yayınları.
- Dijk, T. V. (2003). Söylem ve deoloji: çok alanlı bir yaklaşım. *Söylem ve ideoloji*. B. Çoban (der.) içinde. Ankara: Su Yayınları. s. 13- 113.
- (2010). Söylem ve iktidar. *Nefret suçları ve nefret söylemi*. Ayşe Çavdar ve Aylin B. Yıldırım (der.) içinde. İstanbul: Hrant Dink Vakfı. s. 9- 41.
- Eagleton, T. (1996). *İdeoloji*. (M. Özcan, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2014). *Özne ve iktidar*. (I. Ergüden ve O. Akınhay Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- (2012). *Cinselliğin tarihi*. (H. U. Tanrıöver, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- (1992). *Hapishanenin doğuşu*. (M. A. Kılıçbay, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gramsci, A. (1997). *Hapishane defterleri: Felsefe ve Politika Sorunları, Seçmeler*. (A. Cemgil, Çev.). İstanbul: Belge Yayınları.
- (1988). *Aydınlar ve toplum*. (V. Günyol, F. Edgü, Bertan Onaran- Çev.). İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Hackett, R.A.(1998). *Bir paradigmanın önemini yitirishi: haber medyası çalışanlarında yanlılık ve nesnellik*. (A. İnal, Çev). A. Ü. İletişim Fakültesi Yıllık. 1997-1998. s. 31-67.
- Hall, S.(1993). İdeolojinin yeniden keşfi: medya çalışmalarında baskı altında tutulmanın geri dönüşü.. *Medya İktidar İdeoloji* içinde, M. Küçük(Ed.) Ark Yayınları: Ankara, s.57-197.
- Hall, S., Critcher, C. Jefferson, T., Clarke, J. ve Roberts, B. 1978.(1978). *Policing the crisis: mugging, the state, and law and order*. London:Macmillan.
- Lévi-Strauss, C. (2013). *Mit ve anlam*. (G. Y. Demir, Çev.) İthaki Yayınları:İstanbul.
- (1996). *Yaban düşünce*. (T. Yücel, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Irzık, S. (2014) Önsöz, İçinde: *Bakhtin, M., karnavaldan romana: edebiyat teorisinden seçme yazılar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İnal, A. (2003). Roland Barthes: bir avant-garde yazarı. *İletişim Araştırmaları 1(1)*: 9-38.
- (1997). Haber metinlerine eleştirel bir bakış: temel sorunlar ve örnek çalışmalar.” *A.Ü.İLEF Yıllık'94*, s.135- 165.
- (1996). *Haber okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- (1995). Yazılı basın haberlerinde ‘yapısal’ yanlılık sorunu. *Toplum ve Bilim*, N.67 (Güz), s.111- 135.
- (1994). Haber üretim sürecinde farklı iki yaklaşım. A.Ü. İletişim Fakültesi Yıllık, 155-180.
- Sancar, S. (2014). *İdeolojinin serüveni: yanlış bilinç ve hegemonyadan söyleme*. Ankara: İmge Yayınları.

- Sarup, M.(2004). *Post-yapısalcılık ve postmodernizm*. (A. Güçlü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Saussure, F. (1998). *Genel dilbilim dersleri*. (B. Vardar, Çev.). İstanbul:Multilingual.
- Schudson, M. (1997). Haber üretiminin sosyolojisi (A. Altun ve M. A. Gevrek, Çev.) *A. Ü. İletişim Fakültesi Yıllık 1994*, s. 135- 167.
- Tuchman, G. (1978). *Making news: A Study in the constructions Of reality*. The Free Press: New York.
- Voloşinov, V. N. (2001). *Marksizm ve dil felsefesi*. (M. Küçük, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yıldız-Tahincioğlu, A. N. (2015). Türkiyede feminist çalışmalar: gazete haberlerinde kadın temsilli konulu akademik çalışmalar üzerine bir değerlendirme, *İletişim Araştırmalarında Yöntemler Uygulama ve Örneklerle*, içinde, B. Yıldırım(Ed.) Literatür academia:Konya, s. 401-431.
- Yıldız-Tahincioğlu, A. N. (2013). Türkiye basınında namusun halleri. *Kültür ve İletişim*, 16(1), 73-104.
- Wodak, R. (1997). Introduction: some important issues in the research of gender and discourse, *Gender and Discourse* ,R. Wodak (Ed.). London: Sage Publications, s. 1-21.
- (2001a). What CDA is about - a summary of its history, important concepts and its developments, *Methods of Critical Discourse Analysis* , R. Wodak ve M. Meyer (Ed.). Great Britain: Sage Publications, s. 1-13.
- (2001b). The Discourse-historical approach, *methods of critical discourse analysis*, R. Wodak ve M. Meyer (Ed.). Great Britain: Sage Publications, s. 63-94.

Gazete Haberleri

Cinayet gününü anlattı (Hürriyet, 8.02.2011)

Ayşe Paşalı Davasında Karar Çıktı (Hürriyet, 12.05.2011)